

У подальших дослідженнях, присвячених вирішенню даної проблематики, необхідно при обчисленні гепу враховувати якість активів чутливих до зміни ставки відсотка.

Література

1. *Набок Р.* Особливості управління банком в умовах нестабільності на фінансових ринках / Р. Набок // Вісник НБУ. — 2010. — № 1. — С. 38—40.
2. *Любунь О. С.* Бізнес-планування у банку: навч. посіб. / О. С. Любунь, М. П. Денисенко. — К.: Атака, 2006. — 288 с.
3. *Мещеряков А. А.* Фінансовий менеджмент у банках: навч. посіб. / А. А. Мещеряков, Л. В. Лисяк. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 208 с.
4. *Роуз Питер С.* Банковский менеджмент: пер. с англ. со 2-го изд. / Питер Роуз. — М.: Дело, 1997. — 768 с.
5. Структура активів банків України станом на 01.01.2010 р. (у розрізі банків) // Вісник НБУ. — 2010. — № 3. — С. 48—53.
6. Структура зобов'язань банків України станом на 01.01.2010 р. (у розрізі банків) // Вісник НБУ. — 2010. — № 3. — С. 54—59.
7. *Любунь О.* Інвестиційні банківські моделі як основний чинник інтеграції банківського та промислового капіталу в ринкових відносинах / О. Любунь // Вісник НБУ. — 2009. — № 12. — С. 30—31.
8. *Хміль Л. М.* Удосконалення організації оперативного управління активами, зобов'язаннями та капіталом корпоративних банків / Л. М. Хміль // Регіональна економіка. — 2007. — № 1. — С. 215—223.

Стаття надійшла до редакції: 14.01. 2011 р.

УДК 336.76

В. М. Радзівєвська, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри фінансових ринків,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХУ КАПІТАЛУ

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються питання інвестиційної діяльності і вільного руху капіталу у зв'язку з необхідністю забезпечення реального сектору економіки фінансовими ресурсами. Основою цього процесу є умови, що характеризують розвинуті фінансові ринки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційна діяльність, вільний рух капіталу, фінансовий ринок, фондовий ринок.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются вопросы инвестиционной деятельности и свободного движения капитала в связи с необходимостью обеспечения реального сектора экономики финансовыми ресурсами. Основой этого процесса являются условия, которые характеризуют развитые финансовые рынки.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиционная деятельность, свободное движение капитала, финансовый рынок, фондовый рынок.

ABSTRACT. This article covers issues of investment activity and free movement of capital seeing the necessity of securing the real economy sector with financial resources. The basis of this process is factors that characterize developed financial markets.

KEY WORDS: investment activity, free movement of capital, financial market, stock market .

Наразі в Україні постало питання необхідності забезпечення фінансовими ресурсами реального сектору економіки. Це питання торкається всіх сфер економічного життя, зважаючи на брак фінансових ресурсів, відставання реального сектору економіки та необхідність його суттєвої модернізації. Крім того, необхідним є поживлення інвестиційної діяльності, формування сприятливого інвестиційного клімату. На тлі зазначеного необхідним є докладне дослідження основних наукових досягнень економічної думки, а також запровадження ефективних схем руху капіталу, діяльності окремих суб'єктів з метою забезпечення економічного зростання шляхом поживлення інвестиційної діяльності. Крім того важливим питанням зараз є не тільки захист прав інвесторів, особливо приватних інвесторів, як найменш захищених та найбільш важливих у плані можливого постачання вільних грошових коштів для нужд економіки, а і їх залучення до інвестиційної діяльності. Для досягнення сталого економічного зростання Україні вкрай необхідні нові капітальні вкладення, інвестиційні потоки, які могли б забезпечити таке зростання за умов розвиненого фінансового ринку.

Активізація інвестиційної діяльності та забезпечення руху капіталу пов'язане з необхідністю вивчення кращої світової практики, вдосконалення законодавчого процесу, розвитку цивілізованих відносин і умов при здійсненні інвестиційної діяльності та забезпеченні руху капіталу.

За визначенням Нобелівського лауреата з економіки У. Шарпа, в широкому розумінні, слово «інвестиції» (investments) означає: «розлучитися з грошима сьогодні для того, щоб отримати більшу їх суму в майбутньому». При цьому з інвестиційним процесом пов'язані два основних чинника фінансового ринку — час та ризик. Існування понять реальних та фінансових інвестицій не є конкуруючим, а доповнюють одне одне. При цьому високий сту-

піль розвитку інститутів фінансового інвестування в значному ступені сприяє зростанню реального інвестування [1].

Згідно з Лоренсом Дж. Гітманом, відомим американським економістом, у самому широкому розумінні інвестиції забезпечуть механізм, необхідний для фінансування зростання і розвитку економіки країни. В більш вузькому, інвестиція — це спосіб поміщення капіталу, який повинен забезпечити зберігання або зростання вартості капіталу та (або) принести додатню величину доходу [2].

Досліджуючи у зв'язку з зазначеними питаннями європейське законодавство, а саме — Директиву 2004/39/ЄС Про ринки фінансових інструментів, що вносить зміни в Директиви Ради 85/611/ЄС і 93/6/ЄС та Директиву 2000/12/ЄС Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви Ради 93/22/ЄС» від 21 квітня 2004 року — в забезпеченні інвестиційної діяльності вбачаємо певну роль інвестиційних фірм. «Інвестиційна фірма» означає будь-яку юридичну особу, постійна діяльність якої полягає в наданні однієї чи більше послуг з інвестування третім особам та/або здійсненні одного чи більше видів інвестиційної діяльності на професійній основі. При цьому надаються послуги з інвестування та здійснюються наступні види інвестиційної діяльності: прийняття та передача замовлень щодо одного чи більше фінансових інструментів; виконання замовлень від імені клієнтів; здійснення операцій за власний рахунок; управління активами; консультування з інвестування; андеррайтинг фінансових інструментів та/або розміщення фінансових інструментів на основі твердих зобов'язань; розміщення фінансових інструментів без твердих зобов'язань та інше. Крім того, надаються і додаткові послуги, а саме:

- зберігання та адміністрування фінансових інструментів на рахунках клієнтів, включаючи кастодіальну діяльність та пов'язані послуги, такі як управління готівкою/заставою;

- надання кредитів чи позик інвестору, з метою дати йому можливість провести операцію щодо одного чи більше фінансових інструментів, за умови якщо компанія, яка надає кредит чи позику, бере участь в угоді;

- консультування щодо структури капіталу, промислової стратегії та пов'язаних питань, а також консультації та послуги, пов'язані зі злиттям та поглинанням підприємств;

- операції з іноземними валютами, які пов'язані з наданням послуг з інвестування;

- інвестиційні дослідження і фінансовий аналіз чи інші форми загальних рекомендацій стосовно угод щодо фінансових інструментів;

- послуги, пов'язані з андеррайтингом;
- послуги з інвестування, а також інші додаткові послуги.

При цьому, інвестиційні послуги можуть розглядатися в якості дій (діяльності), що забезпечує вкладення інвестицій в інтересах первісного інвестора як споживача інвестиційних послуг на підставі укладеного з ним договору.

Вимоги до інвестиційних фірм, що мають дотримуватись при ліцензуванні їх діяльності, вимоги до акціонерів та членів з суттєвою участю і вимоги щодо капіталу інвестиційної фірми розглядаються додатково.

Відповідно до зазначеної Директиви (секція С) визначені і фінансові інструменти:

- цінні папери, що підлягають обігу означають ті види цінних паперів, за винятком засобів платежу, що можуть виступати предметом угоди на ринку капіталів;

- інструменти грошового ринку ті типи інструментів, якими зазвичай торгують на грошовому ринку, наприклад, treasury bills (короткострокові державні боргові зобов'язання), депозитні сертифікати та commercial papers (короткострокові приватні боргові зобов'язання), за винятком засобів платежу;

- цінні папери інститутів спільного інвестування та інші, в тому числі, і деривативні [3, 4].

Звертає на себе увагу і той факт, що під інвестиційною фірмою (інвестиційною компанією, підприємством) у Директиві «розуміється будь-яка юридична особа, основна діяльність якої полягає в наданні третім особам інвестиційних послуг на професійній і постійній основі. Як інвестиційні компанії можуть розглядатися і підприємства, що не є юридичними особами...» при відповідності умовам забезпечення рівня захисту інтересів третіх сторін не «гірше» ніж у інвестиційних компаній — юридичних осіб та за умов, коли вони підлеглі пруденційному нагляду, еквівалентному тому, якому підпорядковані інвестиційні компанії — юридичні особи [3, с. 129—130]. Крім того, існує можливість надання послуг, пов'язаних з володінням грошовими коштами або цінними паперами третіх осіб, на рівні фізичних осіб за відповідності додатковим умовам.

З метою розробки найефективніших підходів до забезпечення руху капіталу та його адресного спрямування необхідним є дослідження кращої світової практики, рівня законодавчого врегулювання питання руху капіталу в зарубіжних країнах та можливості впровадження в Україні, виходячи з цього, необхідних здобутків. Враховуючи останні світові інтеграційні тенденції розвитку фінансових ринків необхідним є врахування і цього чиннику (інтеграції

на національному рівні та інтеграційних процесів на рівні конкретних забезпечуючих складових інвестиційної діяльності).

З цією метою у роботі розглянуто питання забезпечення руху капіталу у зв'язку з питаннями інвестиційної діяльності та сучасного стану розвитку фінансового ринку.

Виходячи з ситуації, що склалася в економіці України в кризовий період, слід зазначити щодо тенденцій різкого згортання ділової активності в 2009 році на тлі поширення рецесійних процесів у світі та обвального падіння цін на світових товарних ринках. У порівнянні з 2008 роком присутнє було суттєве скорочення обсягів промислового виробництва, будівництва, перевезень вантажів, оптової і роздрібної торгівлі. Несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура зумовила зменшення обсягів експорту товарів. Зниження рівня інвестиційної діяльності та уповільнення інвестиційних процесів на національних ринках — через кризу ліквідності та підвищення вартості запозичень, зарубіжних — унаслідок розвитку фінансової кризи. До зниження інвестиційної діяльності призвели: орієнтація підприємств реального сектору економіки, перш за все, на погашення своїх боргів, підвищення схильності населення до заощаджень. На противагу тенденціям 2009 року вже в першому кварталі 2010 року намітилися позитивні зрушення, обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Так, зростання ВВП становило 4,8 % проти падіння на 20,1 % за I квартал 2009 року. Поряд з цим, у I кварталі 2010 року для економіки України найбільшим внутрішнім стримуючим чинником залишалася низька інвестиційна активність. За даними Міністерства економіки, зменшення інвестицій свідчить про збереження складної ситуації у сфері оновлення та модернізації існуючих фондів, через все ще невирішені проблеми в економіці, зокрема, у сфері кредитування (кредити надані в економіку країни станом на кінець I кварталу скоротились на 1,9 % у річному обчисленні).

Щодо приросту сукупного обсягу іноземного капіталу за цей же період, то він складав 98,3 млн дол. США, що становило 12 % рівня I кварталу 2009 року.

Загалом, фінансово-економічна криза завдала негативного впливу на динаміку інвестиційних процесів у країні. І на даний час, особливо загрозливим є те, що недостатні обсяги та диспропорції у структурі інвестицій в основний капітал на тлі обмеженості джерел фінансування як внутрішніх, так і зовнішніх обумовлюють подальше погіршення стану основних виробничих фондів [5].

Інвестиційна політика має визначати специфіку спрямування вкладення коштів, а також способи стимулювання інвестиційної діяльності. Інвестиційна політика має реалізовуватися як на ос-

новному (національному рівні), так і на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях.

Сучасний стан розвитку та поточне функціонування фінансового ринку України не дають можливості для залучення в достатньому обсязі через ринкові механізми фінансових ресурсів. Продовжує існувати необхідність вдосконалення механізмів як самого фінансового ринку, так і інвестиційної діяльності.

При цьому слід пам'ятати, що при достатньому рівні інтегрованості фінансовий ринок та відповідності основним характеристикам щодо надійності, ліквідності, ефективності і прозорості:

а) виконує роль посередника між постачальниками і користувачами капіталу, забезпечуючи стабільність його руху та надійність фіксації права власності на майно або ресурси незалежно від географічного місця розташування і юрисдикції об'єкта інвестиційної діяльності;

б) залучає іноземних інвесторів, які надають капітал з метою створення прибуткових підприємств, що підвищує їх ринкову вартість та забезпечує процес розширеного відтворення капіталу в індустріальному секторі виробництва, стимулюючи розвиток високих технологій і новацій;

в) визначає справедливую ціну капіталу, оскільки для підприємства вартість залученого капіталу є одним з головних чинників у реалізації фінансової та інвестиційної політики;

г) встановлює ціну на підприємства і на їх продукцію, що виробляється на території однієї країни та за її межами;

д) позитивно впливає на процес накопичення капіталу, як у грошовій, так і в інтелектуальній формі (мультиплікабельний ефект) і на розвиток інших ринків.

Упровадження кращої світової практики функціонування фінансових ринків, розширення переліку учасників (на прикладі впровадження діяльності інвестиційних фірм), крім того, впровадження стандартів регульованих фінансових ринків в Україні повинно створити економічні передумови для справедливого ціноутворення на інвестиційний ресурс і забезпечення інформаційної прозорості фінансового ринку.

Основні програмні документи, які розробляються сьогодні та стосуються питань інвестиційної діяльності і руху капіталу мають відповідати вимогам сучасної світової практики, останнім інтеграційним тенденціям та носити комплексний характер. Наприклад, такі документи, як розроблена Міністерством економіки Стратегія національної модернізації України до 2020 року, розроблена Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку Програма

розвитку фондового ринку на 2011—2015 роки, представлена Держ-інвестицій Програма розвитку інвестиційної діяльності тощо.

З наукової точки зору цікавим є подальше дослідження та впровадження понять «інвестиційний ринок», «рух капіталу» тощо. Дослідження можливих інноваційних напрямів розвитку інституційної і інструментальної складової в забезпеченні руху капіталу.

Література

1. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: Пер. с англ. — М.: ИНФРА — М., 1999. — XII, 1028 с.
2. Гитман Л. Дж., Джонк М. Д. Основы инвестирования: Пер. с англ. — М.: Дело, 1999. — 1008 с.
3. Леонов Д. А., Львовичкін С. В., Хоружий С. Г. Ринок фінансових послуг: парадигма євроінтеграції: Монографія / За наук. ред. В. М. Федосова. — К.: УІРФР, 2008. — 848 с.
4. Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on markets in financial instruments amending Council Directives 85/611/EEC and 93/6/EEC and Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 93/22/EEC, OJ L 145, 30.4.2004, p. 1—44.
5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. — <http://www.me.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2011 р.

УДК 33.336

Н.С. Рязанова, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри фінансових ринків
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФІНАНСОВИЙ РИНОК: ЙОГО ГЕНЕЗИС, СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто сутність категорії фінансовий ринок, основні поняття, складові цього ринку та його генезис.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансовий ринок, функції фінансового ринку, учасники фінансового ринку, фінансові інституції, генезис фінансового ринку.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрена сущность категории финансовый рынок его функции, основные понятия и генезис.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Финансовый рынок, функции финансового рынка, участники финансового рынка, финансовые институции, генезис финансового рынка.